

Университеттегі «сертификатталған маманның» дипломдық жұмысы

Исламгулов Дамир Рафаэлович
Башқұрт мемлекеттік аграрлық университетінің
кафедра меңгерушісі

«Сертификатталған маманның» дипломдық жұмысы нақты өндірістік немесе ғылыми-техникалық мәселенің шешімдерін қажетті талдаумен, шешу әдісін таңдаумен – техникалық, экономикалық, экологиялық және басқа негіздемелермен зерттейтін жоба немесе жұмыс түрінде ұсынылады.

Дипломдық жоба – конструкторлық есептеулермен, теориялық есептермен, сонымен қатар эксперименттік зерттеулерді қамтуы мүмкін магистранттың өз бетінше орындаған нақты инженерлік әзірлемесі.

Дипломдық жұмыс студенттің өз бетімен орындайтын ғылыми-зерттеу тапсырмасы болып табылады және оқытушылық мамандықтың өзекті мәселелерінің бірін теориялық немесе эксперименттік зерттеуді білдіреді.

Дипломдық жұмыстың шығармашылық деңгейі дипломдық жобаға қарағанда жоғары, өйткені дипломант өзінің ғылыми-техникалық ақпаратты, зерттеу әдістерін және ақпаратты жалпылауды меңгеру деңгейін көрсетуі керек.

Дипломдық жобалардың (жұмыстардың) тақырыптары кафедра мәжілісінде қаралып, факультет кеңесінде бекітіледі. Тізімге кафедраның ғылыми зерттеу тақырыптары мен студенттер оқытылатын мамандықтың ерекшеліктеріне негізделген тақырыптар енгізілген. Сонымен қатар, мазмұны бойынша дипломдық жобалардың (жұмыстардың) тақырыптары ғылым мен техниканың қазіргі деңгейін, кәсіпорындардың, өндірістің нақты мәселелерін көрсетуі және Мемлекеттік білім беру стандартында қамтылған бітірушінің кәсіби қызметінің міндеттеріне сәйкес келуі керек.

Қазіргі уақытта студенттердің ғылыми зерттеулерге қатысу тәжірибесі үнемі өсіп келеді. Жоғары оқу орнында оқу барысында олар ғылыми зерттеулерді жүргізу дағдыларына ие болып, шығармашылық ойлау қабілетін дамытады. Сондықтан мұндай студенттерді дипломдық жұмысты орындауға қатыстырған жөн. Университетте оқытушылық қызметке әлеуетті үміткерлер сияқты студенттерге назар аудару қажет. Ғылыми-зерттеу үйірмелеріне және кафедраның материалдық-техникалық базасын дамытуға белсенді қатысатын студенттер, әдетте, кафедра түлектері болып табылады.

Кафедрада дипломдық жобалардың (жұмыстардың) тақырыптары және тақырыптардың жетекшілері болып табылатын оқытушылардың аты-жөні көрсетілген стенд болуы керек.

Дипломдық жобалардың (жұмыстардың) жетекшілері ретінде ереже бойынша кафедраның профессорлары, доценттері және аға оқытушылар тағайындалады. Ерекше жағдайда ассистенттер мен университет ғылыми қызметкерлерін кафедраның өтініші бойынша басшылар тағайындай алады.

Диссертациялық жоба жетекшісінің негізгі міндеттері магистрлік диссертация жетекшісінің міндеттерімен дерлік бірдей.

«Сертификатталған маман» жұмысының мазмұны. Дипломдық жобада (жұмысында) есептік-түсіндірме жазба және графикалық бөлік болуы керек. Есеп айырысу және түсіндірме жазбаның көлемі қосымшасыз негізгі мәтіннің 70 парағынан аспауы керек. Графикалық материалдың көлемі кемінде 6 парақ болуы керек.

Дипломдық жобаның есептеу және түсіндірме жазбасының шамамен құрылымы – титулдық парақ, дипломдық жобаға тапсырма, мазмұны; кіріспе, 1 тарау Жобаның негіздемесі, 2 тарау Технологиялық бөлім, 3 тарау Құрылымдық бөлім, 4 тарау Экономикалық бөлім, 5 тарау Тіршілік қауіпсіздігі және экологиялық қауіпсіздік, қорытынды, әдебиеттер тізімі, қосымшалар.

Есеп айырысу және түсіндірме жазба кейбір басылымдарда ұсынылғандай 5 тараудан аспауы керек. Міне, кейбір түсініктемелер. Біріншіден, бұл жобаны (жұмысты) мазмұны жағынан ерекше етпейді және студентке жобалау дағдыларын меңгеруге мүмкіндік беретін оның негізгі мәселелеріне назар аудармайды, екіншіден, магистрлік диссертациялардың деңгейі дипломдық жобалардан (жұмыстардан) жоғары, бірақ оларда 5 бөлімнен (тараулардан) артық болмайды.

Кіріспеде (2-3 б.б.) тақырыпты таңдау, оның өзектілігі негізделеді, мақсат тұжырымдалады (диссертация үшін қосымша зерттеу мақсаттары құрылады, жұмыстың жаңалығы мен практикалық маңыздылығы көрсетіледі).

«Жобаның негіздемесі» тарауында (8-10 б.) кәсіпорын сипатталады, өндірістің, техниканың немесе технологияның жай-күйі талданады, кемшіліктер ашылады және оларды жоюдың бағыттары көрсетіледі, жобаның мақсаттары тұжырымдалады.

«Технологиялық бөлім» тарауында (15-20 б.) жобаның тақырыбына байланысты өндірістік-технологиялық, тәжірибелік, ғылыми-зерттеу және конструкторлық-технологиялық есептерді шешу

қарастырылады. Есептеулер үшін компьютерлік бағдарламаларды пайдалану кезінде есепті шешу алгоритмін ұсыну ұсынылады.

«Тіршілік қауіпсіздігі және экологиялық қауіпсіздік» тарауында (8-12 беттер) еңбекті қорғауды, өрт қауіпсіздігін және санитарлық-гигиеналық шараларды қоса алғанда, жоба алаңында еңбек қауіпсіздігін ұйымдастыру және еңбек жағдайларын жақсарту бойынша шаралар мен ұсыныстар әзірленеді. Сонымен қатар, нақты кәсіпорын қызметінің қоршаған ортаға әсерін талдау жүргізіледі.

Қорытындыда (1-2 б.б.) жұмыстың қорытындылары көрсетіледі, магистрант алған негізгі нәтижелер тізімделеді, сонымен қатар алынған нәтижелердің теория мен практика үшін маңыздылығы көрсетіледі. Енгізу және практикалық қолдану туралы ақпарат беріледі немесе зерттеу нәтижелерін пайдалану мүмкіндігі туралы ұсыныстар беріледі.

Әдебиеттер тізімінде кемінде 15 әдеби дереккөз болуы керек, олардың жариялануы қорғалған күннен бастап 10 жылдан аспауы керек.

Қосымшада түсіндірме (көмекші) материалдар (кестелер, әдістер, нұсқаулар, бағдарламалар және т.б.) және дипломдық жұмыстың жеке нәтижелері (енгізу сертификаттары, патенттер, бағдарламалық өнімге сертификаттар және т.б.) келтірілген.

Дипломдық жұмыстың түсіндірме жазбасының бөлімдерінің шамамен атаулары:

1-тарау Мәселенің ағымдағы жағдайын талдау және зерттеу мақсаттары (8-10 с);

2-тарау Тізбектерге, құрылғыларға, жабдықтарға, жүйелерге арналған техникалық шешімдерді әзірлеу (15-20 б.);

3-тарау Негізгі көрсеткіштерді (критерийлерді) есептеу, әдістер мен бағдарламаларды әзірлеу (20-25 б.);

4-тарау Оңтайландыру мәселелерін шешу, пайдалану-техникалық құжаттаманы әзірлеу (15-20 б.б.).

«Мәселенің қазіргі жағдайын талдау және зерттеу міндеттері» тарауында зерттелетін объектінің сипаттамалары талданып, кемшіліктері ашылып, зерттеу мақсаттары тұжырымдалады.

«Тізбектерге, құрылғыларға, жабдықтарға, жүйелерге арналған техникалық шешімдерді әзірлеу» тарауында жұмыстың ғылыми-зерттеу теориялық немесе эксперименттік бөлігі қарастырылған. Құрылымдық, функционалдық және схемалық диаграммалар ұсынылады. Олардың жұмыс істеу принципі мен ерекшеліктері сипатталған. Бөлім заманауи компьютерлік технологияларды қолдана отырып жақсы суреттелуі керек.

«Негізгі көрсеткіштерді (критерийлерді) есептеу, әдістер мен бағдарламаларды әзірлеу» тарауында салмақтық және өлшемдік көрсеткіштердің аналитикалық есептеулері, тиімділік, сенімділік көрсеткіштері, ұсынылатын құрылғының, жабдықтың

экономикалық есептеулері және т.б. Бағдарламаларды, есептеу бағдарламаларын құру үшін есептеу алгоритмдері жасалуда. Есептеулер нәтижелері графикалық тәуелділіктер, диаграммалар және кестелер түрінде берілген.

«Оңтайландыру мәселелерін шешу, пайдалану және техникалық құжаттаманы әзірлеу» тарауы негізгі тиімділік критерийлерін пайдалана отырып, оңтайландыру мәселелерін шешуді ұсынады және пайдалану және техникалық құжаттаманы, қауіпсіздік ережелерін, өрт қауіпсіздігі ережелерін, пайдалану нұсқауларын және т.б.

Есептеу-түсіндірме жазбада пайдаланылған әдеби көздерге сілтемелер, сондай-ақ жобаның (жұмыстың) графикалық бөлігінің парақтарына сілтемелер бар.

Диссертацияның әрбір тарауынан кейін қорытындылар болуы керек.

Дипломдық жобаның графикалық бөлігінде ГОСТ талаптарына сәйкес жасалған сызбалар бар. Жобаларды жүзеге асыру кезінде оқу процесінің ерекшеліктерін ескере отырып, стандарттардан кейбір ауытқуларға жол беріледі. Әрбір суретте тақырып блогы болуы керек. Сонымен қатар, негізгі жазу түсіндірме жазбаның «Мазмұны» бетінде болуы керек. Дипломдық жұмыстардың графикалық бөлігін постер түрінде жасауға болады.

Әдебиеттер тізімі

1. Григораш, О.В. Бөлім қызметін ұйымдастыру және жұмыс нәтижелерін бағалау / Григораш О.В., Трубилин А.И. – Краснодар: КубГАУ, 2012. – 596 б.

2. Лубова, Т.Н. Студенттердің өзіндік жұмысын ұйымдастыру / Лубова Т.Н., Исламгулов Д.Р. // Жинақта: Жоғары білім берудің Федералдық мемлекеттік білім беру стандарты шеңберінде жоғары білім берудің білім беру бағдарламаларын жүзеге асыру. Бүкілресейлік ғылыми-әдістемелік конференцияның материалдары. – Уфа: Башқұрт мемлекеттік аграрлық университеті, 2016. – 214-219 б.

3. Исламгулов, Д.Р. Негізгі кәсіптік білім беру бағдарламаларын әзірлеуде кәсіптік стандарттарды қолдану / Исламгулов Д.Р., Лубова Т.Н. // Жоғары білім берудің Федералдық мемлекеттік білім беру стандарты шеңберінде жоғары білім берудің білім беру бағдарламаларын жүзеге асыру: Бүкілресейлік ғылыми-әдістемелік конференция материалдары. – Уфа: Башқұрт мемлекеттік аграрлық университеті, 2016. – 161-170 б.

4. Лубова, Т.Н. Құзыреттілік көзқарас шеңберінде білім сапасын бағалау / Т.Н.Лубова, Д.Р.Исламгулов // Жоғары білімді жаңғырту жағдайында әлеуметтік, гуманитарлық, жаратылыстану-техникалық пәндерді оқытудың өзекті мәселелері: Материалдар. халықаралық ғылыми-әдістемелік конференциясының. – Уфа: Башқұрт мемлекеттік аграрлық университеті, 2014. – С.189-192.